Dodatek tygodniowy

przy Gazecie Lwowskiej.

Nr. 40. Dnia 3. Października 1857.

GALICYA,

jej ziemia, płody i ludy.

Z pism pośmiertnych

księdza Franciszka Siarczyńskiego.

(Dalszy ciąg. Ob. N. 1, 2, 11, 12, 14, 24, 25, 35, 36, 37, 38 i 39 Dod. tygodniowego.)

XIII.

Treść.

Polacy. Krajowce i przychodnie. Mazury. Pora kiedy osiadal:. Fizyologiczne cechy plemieńców czeskich i polskich. Niemcy. Dawne osady, dobrowolne i wojenne. Życzliwość monarchów osadnikom niemieckim. Rządy i administracya na wzór niemiecki. Prawa i swobody. Najdawniejsze ślady prawa pisanego. Osadnicy Krakowa, osadnicy Lwowa. Rozpowszechnienie prawa teutońskiego. Handel osadnikami i niewolnikami sprawują Żydzi Jeńce wojenni osadnikami i niewolnikami.

Polacy.

Jedni są, którzy z przodków tu swych Lechitów, od zajęcia Chrobacyi białej jako w własnej ojczyźnie siedzą, drudzy, którzy wyniosłszy się z swej ojczyzny, z wyboru losu lub związku, między Rusinami rozgnieździli się. Do tych się liczą Mazury. Gdy bowiem Ruś czerwona, straciwszy swe książęta Lwa i Włodzimierza, synów Lwa Rusi księcia, poległych w boju z Litwą r. 1321, uciśniona srogiem jarzmem Tatarów, Bolesława Trojdenowicza z Maryi, córki Lwa, zrodzonego mazowieckiego książęcia do rządów wezwali, ten krajowców swoich na Ruś sprowadził, niemi wsie i miejsca osadził celniejsze, owszem Ruś całą spolszczyć przedsiębrał. Czem Rusinów tyle od siebie odstręczył, i w taką się nienawiść im podał, iż go trucizną zgładzili. Osiadłe jednak Mazury na Rusi pozostali, jako pamięć osad polskich w nazwach wsi: Laszki, Lacko, Lacka Wola i t. d. tak Mazurów, w nazwie ich rozmnożonego plemieńca trwa dotąd. Jaki Polaków Galicyi co do fizycznej postaci obraz uczony Hacquet wykreślił, taki wystawiam: „Im się dalej od miasteczka granicznego w głąb Galicyi posuwa, tem więcej i wyraźniej pokazuje się lud postawy wysmukłej, twarzy dłuższej i kształtniejszej. Co za różnica głowy Czecha od głowy Polaka? Głowa i twarz właściwa rodowitego Czecha *(Stockböhme)* ma wiele podobieństwa do głowy Kałmuka, Kozaka i Tatara, większy tylko wierzchołek głowy, bardziej od siebie oddalone miejsca oczów, i kości grubsze niżeli u ostatnich, którzy są ludem pierwiastkowo pochodzącym z Azyi. Czech jest bardziej skupionym jak Austryak, Morawczyk i Rusin, szczękę powyższą ma dłuższą.“ Campus Piotr [76]) porównywając kość twarzy Czecha z takąż Mazura i Polaka, równych na przykład ludzi co do wielkości, uważa, iż szczęka wyższa od występu czoła, aż po zęby gdzie do niższych przystają, u Polaka dłuższa jest na półtora linii. Kość nosowa, która względem kości głowy czwartą część długości zajmuje, u Polaka jest pospolicie a przynajmniej często na 2 linie dłuższa niżeli u Czecha. — W tym stosunku i wklęsłości oczów w głowie u Czecha są węższe. Im zaś krótsza jest kość nosowa, tem wypukłość kości czoła jest wydatniejszą, tem zaklęsłość poniżej czoła znaczniejszą, a to szpeci kształt twarzy. Biorąc dwie czaszki równej wielkości i wieku, ważąc je w stanie równego oczyszczenia, czaszka Czecha ma się do czaszki Polaka jak 38 do 32, albo 37 do $31^1/_2$.

Niemcy.

Wywód względem osad niemieckich obszerniejszej wymaga rozprawy. Początek obsiadłych w Polsce i na Rusi Niemców jest prawie równie dawny, jak początek zajaśnienia światła wiary Chrystusa, którą lubo Ruś powzięła od wschodu z greckim obrzędem, Polska miała ją udzieloną sobie od Czechów i Niemców, a z nią razem pierwszą w naukach i rzemiosłach oświatę. Jawne są tego dowody w osadach miast, zwłaszcza większych zamieszkałych, niegdyś najwięcej przez Niemców, w wyrazach dotąd w używaniu trwających, co do rzemiosł i handlu przejętych od Niemców, w nazwiskach właściwych miejsc i rodzin niemieckich, lubo niektórych spolaczałych, a przecie dotąd niezatarty ślad noszących, że pochodzą od Niemców; nakoniec w zaprowadzonym porządku sądowym, w pracach osadniczych i zwyczajach, jakie są u Niemców.

Sarnicki epokę przyjścia tu od tych czasów zasiągał, gdy narody północne jeszcze pewnych i stałych siedlisk niemiały, osadziwszy w Podgórzu karpackiem naród Bastarnów, którzy plemieniem Germanów byli, ich potomkami Niemców tu naszych mniema. Marcin Bielski, dziejopis nasz [77]), wspomina, pisząc o wojennych wyprawach Bolesława Wielkiego, iż ten odzyskawszy zawojowane przez Henryka Bawarczyka Cesarza kraje Sławian, jako to: Magdeburg, Mekielburg, Misnią i Holsztyn, wypędził z nich Niemców na 30 tysięcy, które osadzał na Podgórzu i Rusi pod górami Węgier i indziej. Acz Kromer pisze, że je Kazimierz Wielki miał tam dopiero z Niemiec przywieść uczyć Polaki gospodarstwa, ale już tam byli przedtem, niżeli się Kazimierz urodził. A dlatego je Bolesław tam osadzał, aby bronili granic od Węgier i Rusi. Lecz że to był lud gruby, nie waleczny, obrócono je do roli, a do krów, bo sery dobre czynią zwłaszcza w Spižu i na Podgórzu; drudzy też i kądziel zręcznie przędą, i przetoż płócien z Podgórza u nas bywa najwięcej.“

Ale nie sam los wojny ludem niemieckim Polskę i Ruś zagęścił. Ściągali go do swego kraju szlązcy książęta, patrzali polscy i ruscy na korzyści, które przynosili sąsiadom swoim pracowici i przemyślni Niemcy, i tem bardziej niemi zaludnić kraje swoje pragnęli, im więcej ich potrzebowali w krajach swoich srogiemi napadami ościennej dziczy niszczonych i ogołoconych z ludności. Aby ich było zwabić, i do nowych siedlisk przywiązać, wypadało oprócz obmyślenia im dostatecznych potrzeb życia w płodach urodzajnej ziemi, w pożytkach ich przemysłu, zapewnić im oraz swobody, jakich używali w kraju własnym i do których nawykli. Nadali więc książęta osadom niemieckim prawa teutońskie, w początku raczej w zbiorze zwyczajów, ale mówi uczony Bandtkie, niżeli w porządnem spisaniu zawarte. Z takowych nadań powstały z czasem wolności, które wszystkim prawie miastom polskim i włościom nawet wiejskim po większej części panujący udzielali. Korzyści tych swobód stały się udziałem najprzód włości królewskich, potem duchownych, które królowie pobożni kościołom i klasztorom nadawali z włości korony. Widzieli dziedzice, jak wśród owych swobód wzmagała się ludność i obfitość, przeto i dla swych imion takoweż swobody wyrabiać u królów zaczęli.

Już z wieku dwunastego Okólski nadań takowych ślady piśmienne przytacza. Już roku 1163 list dany przez Bolesława W. Wichfrydowi o prawach i osadach niemieckich w Polsce wspomina. Kazimierz II., który jako zakładnik pokoju u Fryderyka rudej brody Cesarza, długo bawiąc w Niemczech, przejął język i zwyczaje tego narodu, nie tylko wiele możnych rodzin, jako Bonarów, Firlejów, ale i innych tegoż narodu cudzoziemców do państwa swojego ściągnął. Za jego panowania nie żadną ustawą, ale używaniem prawa niemieckie dla słuszności swojej zaprowadzone do Polski zostały, i mniemać można, że król ten, zwany Sprawiedliwym, niewolę włościan rolniczych przez swobody teutońskie ułagodził. [78]) On handel z Niemcami do kwitnącego stanu podniósł, on kopalnie kruszcowe na wzór górnictwa w Niemczech urządził.

Lecz jeszcze wtedy nie doświadczały kraje Polski i Rusi owych okropnych spustoszeń, jakie po roku 1241 od Tatarów, Wołochów, Węgrów i Turków tylokrotnie poniosły. Potrzebowały wyrobnie rzemieślników, handel kupców, stepy rolników; a te korzyści przynosili krajowi niemieccy przybysze. Szczygielski dziejami klasztoru Tynieckiego dowodzi, iż za Bolesława Wstydliwego, w

76) W książce: *„Ueber den natürlichen Unterschied der Gesichtszüge in Menschen verschiedener Gegenden.“* Berlin 1792.

77) Kronika Polska. Ed. Warsz. str. 42.

78) *Quid et quantum Germani ad cultum Poloniae contulerunt. Jos. Val. Topolski. Berolini 1820.*

którego małoletności Henryk Brodaty, książę Wrocławski, rządy państwa polskiego sprawował, około r. 1240 prawo teutońskie w Polsce rozszerzył, sołtysów i wójtów postanowił, aby podług ustaw niemieckiego kraju, mieszkańcom miast i wsi polskich sądową sprawiedliwość czynili. — Bolesław, który wszelkie postanowienia Henryka potwierdził, który Niemcom z wielu miar sprzyjał, podług dziejów Długosza miastu Kraków r. 1257 prawa teutońskie przepisał. Leszek Czarny niemniej Niemcom przychylny, wielu miastom na wzór teutońskich rządzić się i sądzić dozwolił, i miasta Krakowa urzędy wszystkie Niemcami osadził, z tego szczególnie względu, iż przeciw Konradowi księciu Mazowieckiemu Niemcy stałą mu wierność zachowali. Toż i Kromer przyznaje, dodając iż za jego życia na urzędach tej stolicy państwa, sami Niemcy się mieścili, a Leszek tyle lubił Niemców, iż strojem swym nawet do ich się zwyczaju stosował. [79]) W wieku XV. głód panujący w Niemczech wielu krajowców szukać chleba w Polsce, Rusi i Węgrzech przymusił. [80]) Po zejściu Henryka VII. Cesarza, gdy wojny domowej nieszczęśliwe skutki srodze kraj niemiecki trapiły, pod panowaniem Fryderyka Austryaka i Bawarczyka Ludwika Cesarzów, wielu Niemców dla przytułku i dla pewnych z pracowitego swego przemysłu zysków do Polski się wyniosło, tak dalece, że w wieku XIV. znaczna część miast naszych temi przybyszami obsadzoną była. [81])

Toż samo względem Lwowa mówić się może, który na początku wieku XIII. utwarzając się na miasto główne Rusi południowej, pierwsze w posadzie handlu i urzędach Niemcom dał miejsce, a w przybranej nazwie L e m b u r g a miastem się niemieckiem okazał. Wszak wszystkie sprawy i czynności urzędowe nie innym, pisze Seb. Petrycy, zapisywane były językiem, tylko niemieckim. [82])

Lubo zaś zgodne zdanie dziejopisów naszych zaprowadzenie prawa teutońskiego do Polski i Rusi Kazimierzowi W. przyznaje, zaprzeczyć jednak nie można, iż jest daleko dawniejsze. Już o dwa wieki przeszło tem prawem zakładały się, urządzały i sądziły miasta nasze. Mówiąc zaś w szczególności o Podgórzu i Rusi czerwonej, wiele mamy powodów przyznać Kazimierzowi W., że ta część kraju przez niego Niemcami zaludnioną była. On ją budowlami upięknił, twierdzami obwarował. Zamki we Lwowie, Przemyślu, Sanoku, Trębowli, Haliczu, Tustanie, Lubaczowie jego są dziełem. On w tym kraju przez Litwę, Tatarów i Węgrów spustoszonym i ogołoconym z ludności sprowadzonych Niemców osadził. Dziejopisowie polscy Długosz, Stryjkowski, Kromer, Sarnicki i Bielski zgodnie to twierdzą i zaprzeczyć im prawdy bez wątpienia nie można. [83]) Ale i przed nim już tu były Niemców osady, i poźniej pomnożone zostały. Od dawnych czasów opieka rządu dla cudzoziemców, urodzajność ziemi, gościnność słowiańska, widoki pożytków ściągały do Polski i Rusi z krajów ościennych przybyszów. Wzywano ich i chętnie przyjmowano, gdy najezdniczy wylew od wschodu i często powtarzane łotrowstwa, Tatarów zwłaszcza i Wołochów nieszczęsną Ruś okropnem spustoszeniem ludu ogołacał, rzezią i pożogami napełniał. Ileż to znowu wojny i zarazy moru wypleniły mieszkańców? Trzeba więc było ludność tylą klęskami zmniejszoną podsycać przychodniami Niemcami. Im winniśmy przyznać, że w trzynastym zwłaszcza i czternastym wieku wiele się do oświecenia w naukach i rękodziełach narodu naszego przyłożyli, [84]) i pierwsi u nas stanowili magistraty, cechy i giełdy kupieckie, pierwsi zakładali warstaty i w rzemiosłach przejęte od nich, i dotąd w używaniu trwające wyrazy, są tego świadectwem.

Wiele osad niemieckich powstały u nas z brańców niemieckich. Przeznaczali ich królowie do zaludnienia okolic spustoszonych przez wojny, lub gdzie użyteczność ich pomieszkania potrzeba skazywała. Jeszcze r. 1113 Bolesław III. na wojnie pomorskiej, wiele tysięcy ludu niemieckiego wziąwszy w niewolę, powiązanych w troki, do Polski na osadę przyniósł. [85]) Kupczono nawet wojennemi brańcami; Żydzi przemyślni, ten niegdyś ohydny handel ludźmi prowadzili. [86]) Ani to rzeczą było nową i dziwną. Gdy unikając przed głodem z Niemiec północnych lud do Pomorza się cisnął, tam się za pożywienie przedawał; tych i często zdradą chwytanych bez litości Polakom, Czechom i Serbom sprzedawano. [87]) Było nawet zwyczajem rolników niewolnych porywać, zabierać i jako prawną zdobycz na targach przedawać. Takich w Czechach d u s z n i c e zwano. [88]) Helmold twierdzi, że raz w Meklenburgu na targu 700 dusz niewolniczych dostawionych na sprzedaż liczono. [89]) To więc dowodzi, iż wiele poddanych z brańców wojennych pochodziło, i przeto na niewolę skazani, w niej trzymanemi byli. Ale ci rolnicy przybysze, co dobrowolnie osiadali, prawa teutońskiego swobodami zachęcani być musieli. Świadczy to przywilej Ziemowita, księcia Mazowieckiego, z r. 1254, który wabiąc lud, na obcych rolach osadzał, zapewniał ich, że niewoli doświadczać nie będą, lecz pod prawem teutońskiem zostaną. [90])

Nie tylko zaś panujący ale też i prywatni dziedzice włości swe brańcami osadzać zwykli byli. Dostawiając możniejsi do boju pułki orężne, poczynionych przez nie jeńców poczytywali za własną zdobycz, za korzyść trudów i nakładów wojennych. W tylu bojach z Niemcami, w tak długo prowadzonej z Krzyżakami wojnie, tysiące ich Polacy nabrali, i jednych do stawiania murów, drugich do trzebienia lasów, osuszania błot, sypania grobel i wałów, innych do rzemiosł i roli obracali. Ztąd urosły z podań ustnych u ludu prostego powieści, że niektóre zamki przez diabłów stawiane były. Oleśnicki w wygranej przeciw Krzyżakom bitwie pod G r ü n e w a l d r. 1410 zagarnąwszy do 500 Niemców w niewolę, osadził niemi włość swą dziedziczną w Podgórzu i dał nowej osadzie niemieckiej nazwisko G r ü n e w a l d, które dziś jest przetworzone na R y m a n ó w. Takimiż jeńcami powstał Korniak. (d. c. n.)

79) *Lesco Niger eadem mente in Germanos fuit, ita ut vestes Germanorum gestaret. Lib. II. p. 466.*

80) *Schlötzer Sammlungen etc. Zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen.* str. 282.

81) *Hist. mon. Fin. p. 200.*

82) Hacquet w podróży swej, Engel w dziejach Rusi, twierdzą, że wszystkie pisma urzędowe złożone we Lwowie, Kazimierz W. spalić kazał. Lecz twierdzenia bez dowodów, jakąż wiarę mieć mogą? *Die neu. Reis.* T. I. str. 197.

83) Kromer, który sam był z głuchych Niemców potomkiem, o sprowadzeniu przez Kazimierza W. Niemców na Podgórze pisze w ten sposób: „*Casimirus cum Poloniam et Russiam partim bellis superioribus et excursionibus barbarorum, partim pestilentia exinalitam, minus cultam, minusque populosam cerneret, Teutonici generis hominibus, sive accitis, sive ultro venientibus, agros attribuit, quorum non exiguae reliquiae in submontana, et Hungariae finitima regione, in hodiernum diem manent, utentes lingua crassiore, ac non absimili ei, qua in Silesia ac Prussia vulgo utuntur.*“ *De orig. ac reg. Pol. lib. 12. p. 206.* — Sarnicki Podgórzanin pod r. 1355 to ma: „*Eodem tempore ex Germania coloni in Russiam a Rege acciti, oppidis et pagis in Pedemontaniae regione, seu Podgórze ad imitationem Germanorum.*“

84) *Eorum cura et opera Polonia frequentari et cultior esse pagis et oppidis coepit. Crom. lib. 12. p. 311.*

85) *Multa millia suis vincta loramentis in Poloniae colonias transvecta. Ed. Lips. p. 712. Chron. Vinc Kadlubek.*

86) *Judith Vladislai Hermani uxor multos Christianos de servitute Judaeorum suis facultatibus redimebat. Chron. M. Galli. p. 82.*

87) *Quos illi nihil miserantis Polonis, Sorabis, atque Bohemis vendiderunt. Helmold Chron. Slav. p. 233.*

88) Przywilej z wieku X. klasztoru Benedyktyńów w Brewnowe, dziesiątego brańca mnichom naznacza. — *Abhandlung der böhmisch. Gesellschaft. p. 178. a. 1785.*

89) *p. 237.*

90) *Accedant itaque securi hospites de quacumque natione ad colendas terras, scientes, quod omni servitute relegata, gaudebunt pleno jure teutonico.*

Statystyczne podania
z aktów administracyi krajowej w okręgu Namiestnictwa lwowskiego, z roku 1857.

(Obacz Nr. 36, 37, 38 i 39 Dodatku tygodniowego.)

VII. Dobra rządowe sprzedane.

a) Z dóbr kameralnych:

1) P a ń s t w a kluczem całkowitym:

Bohorodczany w obwodzie Stanisławowskim,
Bóbrka „ Brzeżańskim,
Grodek „ Lwowskim,
Lubaczów w obwodzie Żółkiewskim,
Mokrotyn „ Żółkiewskim,
Mosty „ Żółkiewskim,
Nadworna „ Stanisławowskim,
Szczerzec „ Lwowskim.

2) Sekcye dóbr do państwa **Mrzygłód** należące:
Szczawna i Turzańsk, w obwodzie Sanockim,
Wola michowa i Łupków, „ „
Chłomcza i Dobra, Ulusz i Zabłocie, „ „
Chroszawka, Mików, Duszatyn, „ „
Prełuki, Komańcza i Dojrzyca, „ „
Ładzina, Rzepeć, Solinka, „ „
Ustrzyki górne, Wołosate. „ „

3) Majętności odosobnione:
Dublany z Oziminą i Kranebergiem, dobra w obw. Samborskim,
Ruda Rożaniecka, hamernia w obw. Żółkiewskim,
Baranie Peretoki, majętność w obw. Żółkiewskim.

b) **Z dóbr funduszu religijnego:**
Lubycza w obwodzie Żółkiewskim,
Kimirz „ Złoczowskim,
Kochawina „ Stryjskim,
Krystynopol i Tartakow w obw. Żółkiewskim,
Sokal i Stojanow w obw. Żółkiewskim.

c) **Z dóbr funduszu szkolnego:**
Golęszczyzna i Suchowszczyzna, części do państwa Samborskiego należące.

VIII. Banie solne w Galicyi w roku 1856.

Banie solne, które w roku upłynionym w ruchu w Galicyi zostawały, były następujące: *Bolechow, Delatyn, Dolina, Drohobycz, Kałusz, Kossow, Lacko, Łanczyn, Rosulna, Starasol, Stebnik* i *Utorop*. Obrót całego przedsiębierstwa okazuje załączony wykaz następujący:

Ilość panwi	Ilość spotrzebowanej ropy na stopy kub.	Ilość spotrzebowanego drzewa na sągi kub.	Produkcya: czystej soli	Produkcya: Omoki	Rzeczywiste przychody	Rzeczywiste wydatki	Czysty dochód
			Cetnarów		Złr.	Złr.	Złr.
73	3,349.639	13.812	534.964	1.413	2,814.583	541.794	2,270.312

Etat urzędników i ludzi składają:
a) przy baniach samych: 6 ferwalterów, 6 adjunktów, 6 oficyałów i 6 systemizowanych sług;
b) przy magazynach: 6 poborców, 6 kontrolorów, 6 asystentów, 6 sług systemizowanych i 67 pakarzy.

Podług nowej organizacyi żup solnych, zastawione mają być banie w Drohobyczy, w Dolinie, w Łanczynie, Rosulnie, Starejsoli i w Utoropie; a pozostaną tylko:

w Łackim, w państwie Dobromilskiem, którego zakład szacują na 238.000 złr.,

w Stebniku, w państwie Drohobyckiem, którego zakład szacują na 250.000 złr.,

w Bolechowie, w państwie Bolechowskiem, którego zakład szacują na 200.000 złr.,

w Kałuszu, w państwie Kałuskiem, którego zakład szacują na 200.000 złr.,

w Delatynie, w państwie Delatyńskiem, którego zakład szacują na 400.000 złr.,

w Kossowie, w państwie Kossowskiem, którego zakład szacują na 200.000 złr.

Zwinięte i zastawione już były przedtem banie, dla tego iż nie odpowiadały nakładowi: Huczka, Lisowiec, Krasna, Petranka, Maniawa, Mołotków, Kniaźdwor, Młodiatyn, Słoboda, Jabłonów, Tyrawa solna i Modrycz.

IX. Przeciętne ceny targowe z całego roku 1856.

(Zboże i kartofle: na niższo-austryackie mecy czyli półkorce)

Obwody	Pszenica zr	Pszenica kr	Żyto zr	Żyto kr	Jęczmień zr	Jęczmień kr	Owies zr	Owies kr	Groch zr	Groch kr	Bób zr	Bób kr
Lwów miasto	4	39	2	57	2	21	1	39	3	15	3	3
Lwowski	4	32	2	50	2	12	1	34	3	7	2	57
Sanocki	4	12	2	45	2	11	1	25	4	1	3	59
Samborski	4	18	2	40	1	56	1	13	3	7	2	40
Przemyski	4	30	2	49	2	15	1	35	2	54	3	14
Żółkiewski	4	29	2	54	2	20	1	33	3	15	2	53
Złoczowski	4	21	2	45	2	1	1	23	3	2	—	—
Brzeżański	4	25	2	42	1	57	1	20	2	50	2	49
Stryjski	4	17	2	47	1	19	1	19	3	5	2	59
Tarnopolski	3	45	2	18	1	57	1	22	3	8	2	38
Stanisławowski	4	47	2	49	2	6	1	18	3	33	3	9
Kołomyjski	4	35	2	29	1	35	—	58	3	16	1	51
Czortkowski	4	12	2	26	1	43	1	14	2	34	1	49
Główna suma przeciętna	4	23	2	42	1	58	1	22	3	10	2	49

Obwody	Soczewica zr	Soczewica kr	Proso zr	Proso kr	Hreczka zr	Hreczka kr	Kukurudza zr	Kukurudza kr	Kartofle zr	Kartofle kr
Lwów miasto	3	36	3	20	2	39	3	16	1	24
Lwowski	3	52	3	15	2	29	3	16	1	18
Sanocki	2	27	4	34	4	42	3	14	1	24
Samborski	5	12	5	35	2	3	3	14	1	42
Przemyski	—	—	6	20	2	52	3		1	29
Żółkiewski	—	—	2	48	2	23	—	—	1	4
Złoczowski	—	—	3	3	2	14	—	—	1	8
Brzeżański	2	7	3	26	2	5	2	41	1	17
Stryjski	—	—	2	37	1	54	2	54	1	9
Tarnopolski	2	24	6	27	2	2	2	58	—	58
Stanisławowski	4	59	4	30	2	9	2	35	2	1
Kołomyjski	4	48	3	33	2	8	2	6	1	10
Czortkowski	2	48	2	36	2	3	2	12	—	49
Główna suma przeciętna	3	53	4		2	26	2	51	1	17

Obwody	Siano (na cetnary) zr	Siano kr	Słoma (na cetnary) zr	Słoma kr	Mięso (na funty) kr.	Piwo najwyższa cena (na massy) kr.	Piwo najniższa cena (na massy) kr.	Drzewo twarde (na sągi) zr	Drzewo twarde kr	Drzewo miękkie (na sągi) zr	Drzewo miękkie kr	Dzienny Robotnik bez strawnego zr	bez strawnego kr	ze strawnem zr	ze strawnem kr
Lwów miasto	—	57	—	36	9	9½	9	10	58	9	35	—	29	—	—
Lwowski	—	48	—	31	8	9	8	10	18	7	59	—	25	—	12
Sanocki	—	48	—	39	7	10	8¼	6	4	4	30	—	17	—	9
Samborski	—	35	—	30	7	21	7	7	5	4	52	—	20	—	19
Przemyski	—	50	—	32	6½	9½	6½	6	50	4	59	—	21	—	10
Żółkiewski	—	54	—	39	7	8	6	8	7	6	26	—	25	—	16
Złoczowski	—	52	—	49	7	8	5	6	28	5	28	—	22	—	13
Brzeżański	1	—	—	31	7	10	7	6	20	4	51	—	18	—	10
Stryjski	—	33	—	26	5	8	5	6	20	4	38	—	15	—	—
Tarnopolski	1	19	—	28	6¼	8½	6½	12	17	10	21	—	25	—	13
Stanisławowski	1	24	—	58	6¼	—	6	7	11	4	47	—	28	—	14
Kołomyjski	1	28	—	46	5½	12	9	8	16	5	28	—	28	—	18
Czortkowski	1	49	—	59	6	8	8	8	15	8	13	—	25	—	15
Główna suma przeciętna	1	1	—	38	6½	10	7	8	2	6	19	—	23	—	13

X. Stan majątku Miast i Miasteczek udzielnych w okręgu Namiestnictwa lwowskiego w r. 1856.

	Obrót majątku: Przychody	Obrót majątku: Wydatki	Majątek: w Aktywach	Majątek: w Pasywach
	w Złotych Reńskich M. K.			
1. Bełz	5.900	5.971	94.002	2.828
2. Bolechów	8.426	3.076	151.396	1.741
3. Brody	33.825	30.881	419.932	23.235
4. Brzeżany	16.294	15.426	41.747	2.469
5. Brzozów	1.476	1.593	33.348	1.965
6. Busk	2.940	2.141	32.519	1.190
7. Dobromil	3.497	1.879	39.383	1.128
8. Dolina	8.503	10.642	182.426	5.879
9. Drohobycz	40.488	31.669	876.681	5.355
10. Gliniany	2.584	1.386	31.501	1.138
11. Grodek	21.654	19.515	376.247	3.402
12. Halicz	6.473	6.631	136.602	1.981
13. Jarosław	24.113	32.348	499.736	13.980
14. Jaworów	13.471	11.259	256.348	2.547
15. Kałusz	3.639	2.027	62.303	260
16. Kamionka	2.671	3.919	56.681	931
17. Kołomya	19.901	15.745	179.419	5.002
18. Kutty	5.683	3.379	19.818	1.453
19. Lubaczow	3.556	4. 722	47.961	2.197
20. Lwów	772.075	577.890	445.093	407.376
21. Mikołajów	5.813	3.176	102.714	5.084
22. Mościska	5.831	6.040	95.195	1.889
23. Mrzygłód	373	171	12.918	121
24. Niżankowice	1.351	2.570	26.501	474
25. Przemyśl	39.342	45.383	535.429	8.697
26. Rohatyn	10.312	9.550	119.076	1.567
27. Sambor	40.970	41.991	531.999	8.051
28. Sambor stary	3.630	2.931	63.545	539
29. Sanok	6.509	6.855	132.737	10.972
30. Sądowa wiśnia	5.497	6.074	90.239	3.335
31. Śniatyn	28.135	19.066	299.721	8.348
32. Sokal	12.477	14.166	278.675	5.453
33. Stanisławow	32.807	39.961	652.783	79.692
34. Starasol	2.313	3.109	71.296	2.110
35. Stryj	30.248	35.894	460.927	7.015
36. Szczerzec	1.098	486	12.330	580
37. Tarnopol	42.754	50.185	978.162	17.763
38. Trębowla	14.081	10.319	185.512	6.083
39. Załośce	324	222	11.924	3
40. Zbaraż	5.766	3.502	27.621	3.001
41. Złoczow	15.785	13.526	299.960	3.080
42. Żołkiew	10.276	9.851	71.037	6.397
43. Żydaczow	6.105	5.147	80.082	1.835

XI. Wynikłości z poboru (w gotowiznie) podatków stałych i niestałych za rok administracyjny 1856.

Rodzaje podatków.

I. Podatki stałe.

A. Kontrybuenci stale do opłaty obowiązani.

1.	Gruntowy podatek	2,572.817 zł.	— kr.	(1–2 razem)
2.	Urbaryalny i dziesięcinny podatek			
3.	Domowy podatek klasyczny w miarę ilości izb i piąter	890.865 zł.	— kr.	(3–4 razem)
4.	Domowy podatek czynszowy w miarę wynajmu i komornego			
5.	Osobisty podatek	138 zł.	— kr.	
6.	Zarobkowy podatek	256.512 zł.	— kr.	
7.	Spadkobierczy podatek	16.169 zł.	— kr.	
8.	Dochodowy podatek w miarę obrotu majątku	474.841 zł.	— kr.	
9.	Żydowski podatek	54 zł.	— kr.	
	Razem	4,211.396 zł.	— kr.	

B. Fundusz religijny w zastępstwie duchowieństwa wolniczego.

10.	Gruntowy, urbaryalny, dziesięcinny i klasyczny z domów podatek	433.946 zł.	— kr.
	Suma ogólna	4,645.342 zł.	— kr.

II. Podatki niestałe.

1.	Zaległości z podatków żydowskich	1.021 zł.	2 3/4 kr.
2.	Dochody z żup i salin	2,235.887 zł.	2 kr.
3.	Dochód z myta i mostowego	445.238 zł.	5 2/4 kr.
4.	Przewyżka w dochodach z dóbr rządowych i lasów	566.150 zł.	17 2/4 kr.
5.	Dochód z akcyzy	2,323.192 zł.	22 2/4 kr.
6.	Dochody z oclenia i plombu po komorach	747.498 zł.	51 kr.
7.	Dochody stęplowe	413.565 zł.	7 3/4 kr.
8.	Z opłaty taks	129.070 zł.	40 1/4 kr.
9.	Dochody z tabaki i tytoniu	2,551.189 zł.	9 kr.
10.	Należytości bezpośredniej opłaty od prawnego nabytku	567.985 zł.	25 1/4 kr.
	Razem	9,980.798 zł.	3 2/4 kr.

Sumaryczne zebranie.

I.	Podatki stałe	4,645.342 zł.	— kr.
II.	Podatki niestałe	9,980.798 zł.	3 2/4 kr.
	Razem	14.626.140 zł.	3 2/4 kr.

Kruszelnica 1395, 1556.

Zygmunt August potwierdza przywilej Władysława Jagiełły wydany rodzinie Kruszelnickich.

In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam NOS SI|GISMVNDVS AVGVSTVS DEI gratia REX Poloniae, Magnus DVX Litvaniae Russiae totius Prussiae, nec non terrarum. Cracouiae sendomiriae. Siradie. Lanticiae. Cuiauie. Masouie. Samogitie. Culmen-(sis). Elbingensis. Pomeranieque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis quorum interest vniuersis. Productas esse co|ram nobis literas pargameneas sigillo serenissimi olim principis diui Vuladislai Polonie regis appenos?..... literis quidem ruthenicis scriptas in cancellaria tamen | nostra in polonicum fideliter...... atas supplicatumq(ue) esse ex parte Nobilis Andrea Kruselniczki filiiq(ue) sui Mathei vt eas approbare ratificare et confirmare dignaremur, quarum tenor est | hic Vulodislaw z bozey mylosty Korol Polski y Lithewski y Ruski y ynnijch mno(h)ich zemłej Hospodar znajemo czinimi thim nasym Listhom ktokolwiek nan vozdryth ylepak | ho vslisith cz(t)om yakze wozrily na naszy wyerny slugy Ivana y Demiana y na ich syny yze nam sluzieth My tohdy chotyeczy po nich lepsey sluzby dajemo ym y daliiesmo szelo v tu|stanskoy volosthy*) Kruselniczu **) na rycy striv zo wsim vzithcom zowsymy Hraniczamy pokolye swykv k nyemv prysluzalo y zliszi y spoleninamy y znyvamy y z ych szinozathmy da|yemy gim y ditem ych y sczathcom ich na wyeki wyeczney y mayuth nam y nasym dythem y nasym sczathcom sluzithi yz ..... thoho szela trema strilczi y jeho dytem y yeho sczatkom delnoi | maiet nam sluzithy gdi koli na doby nasym dytem y nasym sczathkom a na kriposth szemu listhu nasemu nasu peczath priwisilijesmo w nasom sely w Hlynienich ***) za lwowom cztiry myly protyw | manastiriie vneyowa ****) vopolnyedyelok czwethney y den po swietoye pokrowy Bozey Bohorodiczi a prythom switcowie biły ..... lohy Kurowski nasz pan Kyczry y pan Danylo Zaderewaczky | y pan Stepan Borirovicz wladi kolo .... y ynnich mnoho dobrych ludij bylo pry tem.... stalo poth liethy narozenya Chrystowa tysiacza lith trista lith dewiatdesiatho lito pyetoho litha. |

*W imię Pańskie amen. Niech się stanie dla wiecznej pamiątki. My Zygmunt August z Bożej łaski Król Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, wszystkich Prus, także ziem krakowskiej, sendomirskiej, sieradzkiej, kujawskiej, łęczyckiej, mazowieckiej, żmudzkiej, chełmińskiej, elbińskiej, pomorskiej i t. d. pan i dziedzic Oświadczamy niniejszem pismem naszem wszem w obec, jako złożony został przed nami przywilej napisany głoskami ruskiemi na pargaminie z pieczęcią wiszącą..... wydany niegdyś przez ś. p. Jegomości Władysława Króla polskiego, a który został w kancelaryi naszej wiernie po polsku przepisany, — i prosił nas urodzony Andrzej Kruszelnicki z synem swoim Maciejem, iżbyśmy takowy uznać, zatwierdzić i umocnić raczyli. Treść zaś jego jest ta: Władysław z Bożej łaski Król Polski, Litewski, Ruski i innych wielu ziem władca, wiadomo czynim tym naszym listem wszem w obec, ktokolwiek go czytać będzie, lub usłyszy czytany, iż uwzględniliśmy naszych wiernych sług Jana i Damiana i ich synów, którzy nam służą. Otoż chcąc ich uczynić ochotniejszymi do usług naszych, dajem i daliśmy im wieś w Tustańskiej włości *) Kruszelnicę **) nad rzeką Stryjem z wszelkim użytkiem, we wszystkich granicach, jakowe od wieków do niej należały, z lasami, halami, niwami i sianożęćmi; dajem im i dzieciom ich i potomkom ich wieczystemi czasy, wkładając na nich obowiązek, iżby nam i dzieciom naszym i potomkom naszym służyli z ..... tej wsi trzema strzelcami i jego dzieciom i jego potomkom ma służyć czynnie gdziekolwiek będzie potrzeba naszym dzieciom i naszym potomkom. A na potwierdzenie tego listu naszego przywiesiliśmy naszą pieczęć. We wsi naszej Glinianach ***) cztery mile za Lwowem naprzeciw monastyru Uniowskiego, ****) w poniedziałek kwietni(?) i dzień po świętej pokrowie Bożej Bogorodzicy. A przy tem byli świadkowie ..... logi Kurowski, nasz pan Kyczry, pan Daniel Zaderewacki i pan Stefan Boryrowicz, włady kolo.... i innych wielu Urodzonych przy tem było..... Działo się roku narodzenia Chrystusowego 1395go.* (d. n.)

*) Tustańska włość rzeczona od zamku Tustania, dziś znanego pod nazwą „kamień pod Uryczem".

**) Kruszelnica, wieś w obw. Stryjskim.

***) Gliniany, miasto powiatowe w obw. Złoczowskim.

****) Uniow, wieś w obw. Złoczowskim.

Główny Redaktor M. Szrzeniawa Sartyni. Z c. k. galic. Drukarni rządowej.